

Міністерство освіти та науки України
Львівський національний університет природокористування
Навчально-науковий інститут заочної та післядипломної освіти
Кафедра землеустрою

КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА
РВО «Магістр»

(рівень вищої освіти)

на тему: **«Науково-методичні підходи до просторового
планування території територіальної громади»**

Спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій»
(шифр і назва)

Виконав: студент Любомир Скакун
(ім'я та прізвище)

Керівник к.е.н., доцент Мирослав Богіра
(ім'я та прізвище)

ДУБЛЯНИ - 2023 року

УДК 332.2: 332.3

Науково-методичні підходи до просторового планування території територіальної громади. Скакун Л. О. Кваліфікаційна робота. Кафедра землеустрою. Львівський національний університет природокористування, 2023.

61 с. текстової частини, 7 таблиць, 7 рисунків, 26 літературних джерел, 13 слайдів мультимедійної презентації.

Розглянуто поняття просторового планування території, проаналізовано зарубіжний досвід просторового планування території землекористувань. Наведено характеристику просторових територіальних умов Кам'янка-Бузької міської територіальної громади. Проведено SWOT-аналіз стану території територіальної громади. На основі проведеного SWOT-аналізу громади формуються пропозиції та проектні рішення. Для апробації підходів щодо просторового планування території сільськогосподарських землекористувань вибрано ТзОВ «Велесів горіх» та агроекологічний підхід до організації використання сільськогосподарських угідь.

Розглянуто питання охорони праці та охорони природи.

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	5
1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОСТОРОВОГО ПЛАНУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ.....	8
1.1. Поняття просторового планування територій.....	8
1.2. Зарубіжний досвід просторового планування території землекористувань.....	13
2. АНАЛІЗ ПРОСТОРОВИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ УМОВ ТЕРИТОРІЇ.....	22
3. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОСТОРОВОГО ПЛАНУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	31
3.1. Комплексне просторове планування територій територіальної громади.....	31
3.2. Вдосконалення методичних підходів до просторового планування території територіальної громади.....	37
4. ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА.....	48
5. ОХОРОНА ПРАЦІ.....	51
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	55
БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК.....	58

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність територіально-просторового планування землекористувань зумовлена зростаючою прихильністю до сталого розвитку та інтересом до управління земельними ресурсами. Правильна організація системи просторового планування сприяє розвитку територій. Для України важливі розробки з комплексного управління землекористуванням та організації життєвого простору. На фоні проведення адміністративної реформи та процесів вдосконалення законодавства є можливість досягнути підвищення ролі органів місцевого самоврядування в Україні та скорегувати систему просторового планування. Просторове планування є сферою не тільки містобудівної діяльності, але й вирішує питання організації усіх територій. Просторове планування вирішує проблеми розвитку землекористувань в поєднанні з напрямками охорони довкілля, економічного росту, добробуту населення, поліпшення соціальної інфраструктури.

Інтегрований підхід до розвитку територій полягає в комплексному плануванні використання земель громади на основі ринково орієнтованої землевпорядної документації. Наявність та дотримання землевпорядної документації є гарантією розвитку територій відповідно до європейських стандартів. Це дозволить комплексні плани соціально-економічного розвитку громад об'єднати з просторовою системою землеустрою, що дозволит підвищити їх достовірність. Даний підхід є перевагою громади як в отриманні коштів з державного бюджету, так і в залученні іншого інвестиційного капіталу. Використання в просторовому плануванні громад організаційно-інституційної структури землеустрою дасть змогу забезпечити залучення капіталу. Здатність удосконалити процес просторового планування територій має велике значення для побудови інтегрованої системи управління землекористуванням.

Оскільки, ефективне просторове планування сприятиме функціонуванню системи управління, і навпаки неефективне планування призведе до низької якості

прийняття управлінських рішень. Саме тому тема просторового планування землекористувань є надзвичайно актуальною на сьогодні.

Стан вивчення проблеми. Теоретичні та методичні аспекти планування землекористування ґрунтовно розглядалися у працях О. С. Дорош, А. М. Третяка. Базові засади теорії, методології та практики територіально-просторового планування розглянуті в працях А.М. Третяка, В.М. Третяка, Т.М. Прядки, Н.А. Третяк. Формування засад просторового планування, а особливо, комплексного сьогодні в Україні знаходяться на стадії розробки та впровадження, тому дане питання є на сьогодні мало дослідженим і потребує особливої уваги.

Мета і завдання роботи. Метою даної роботи є розкриття процесу планування землекористувань територій, особливостей планування територіального землекористування Кам'янка-Бузької територіальної громади, а також визначення концептуальних та методичних засад реалізації просторового планування в Україні.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання:

- розглянути теоретичні засади та науково-методичні підходи до просторового планування територій;
- проаналізувати зарубіжний досвід просторового планування та можливості його застосування в Україні;
- охарактеризувати регіональний рівень просторових територіальних умов (територія Кам'янка-Бузької територіальної громади);
- проаналізувати комплексне просторове планування території громади;
- запропонувати шляхи вдосконалення методичних підходів до просторового планування територіальної громади.

Об'єктом дослідження виступають процеси та явища щодо просторового планування території землекористувань.

Предмет дослідження у кваліфікаційній роботі - це сукупність теоретичних, методичних та організаційних підходів та аспектів раціонального

просторового планування територій, комплексне просторове планування території громад.

Методологія та методи роботи. В дослідженні використані такі методи як абстрагування, аналіз, метод системного підходу (у першому розділі), для розробки другого розділу використано графічний метод, статистичний та балансовий методи, для розробки третього розділу використано монографічний метод, метод системного підходу та такий специфічний метод, як картографічний.

Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає в розробці пропозиції з комплексного просторового планування територій землекористувань Кам'янка-Бузької територіальної громади.

Практичне значення одержаних результатів полягає у пропозиціях щодо методичних та практичних заходів просторового планування територій та землекористувань, сільськогосподарських земель, на території Кам'янка-Бузької територіальної громади та організація території на основі агроекологічного підходу ТзОВ «Велесів горіх».

Структура та обсяги роботи. Робота поділяється на дві частини: текстову та графічну. Текстова - це вступ, теоретичний огляд літератури, спеціальна (основна) частина та висновки. Теоретична частина розглянута в першому розділі. Спеціальна частина - це запропоноване проектне рішення. Кваліфікаційна робота складається з вступу, п'яти розділів, висновків та бібліографічного списку. Загальний обсяг роботи становить 61 сторінка тексту, в тексті міститься 7 таблиць, 7 рисунків. Бібліографічний список складає 26 джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОСТОРОВОГО ПЛАНУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ

1.1. Поняття просторового планування території

Планування – це діяльність з перспективної організації та оцінки ресурсів для досягнення різнопланових завдань. Якщо конкретизувати поняття планування, то можна назвати його «процесом, що веде до визнання проблем, їх оцінки та визначенні цілей», фактично мова йде про оптимальну організацію земельних (чи інших) ресурсів з урахуванням особливостей та часових обмежень у відповідному просторі. Для позначення цього процесу використовують також два терміни – «територіальне планування» і «просторове планування» [24, с. 6-7].

Історично у планувальній термінології переважало територіальне планування, в більшості європейських країн замінюється іншим терміном - «просторове планування». Це пояснюється тим, що поняття «просторове планування» було розвинені через формування європейської позиції планування та просторового розвитку [24, с.7].

Термін «просторове планування» виник в кінці ХХ століття, використовувався країнами ЄС при обговоренні та прийнятті спільних рішень щодо раціоналізації землекористування. Згідно з Європейською хартією регіонального планування [6], просторове планування - наукова дисципліна та інструмент регіональної політики. Під час просторового планування розробляються стратегії, виявляються цілі розвитку території, відбувається визначення політики в різних сферах.

Система просторового планування – це специфічна конструкція, що характеризує застосування в певних контекстах, в часі і просторі, спрямованих на управління колективними діями. Правильна система просторового планування допомагає забезпечити вигоди, тому її впровадження є необхідним для багатьох країн і може забезпечити значний подальший розвиток та вдосконалення.

Територіальне планування в Україні слід трактувати як сукупність дій для підготовки рішень щодо різних видів діяльності, розміщенню населення. В Європі частіше застосовується термін «просторове планування», в тому самому значенні в Україні поширеніший термін «територіальне планування».

Ст. 1 ЗУ «Про містобудівну діяльність» введено поняття «комплексний план просторового розвитку території територіальної громади», що являється і містобудівною документацією і документацією із землеустрою, що встановлює планувальну організацію, визначає функціональне призначення території, передбачає формування системи громадського обслуговування населення, інженерно-транспортної інфраструктури, дорожньої мережі, цивільного захисту території, інженерної підготовки і благоустрою, формування екомережі, охорони і збереження культурної спадщини, охорони земель та навколишнього природного середовища.

Територіальне планування – це планування розвитку територій для визначення функціональних зон, встановлення розміщення об'єктів національного, регіонального та місцевого значення на перспективу. Дане планування визначає призначення територій з урахуванням сукупності соціально-економічних, екологічних та інших факторів для забезпечення сталого розвитку територій, розвитку інженерної, транспортної та соціальної інфраструктур.

А.М. Третяк [23] вважає, що суть територіального планування землекористування залежить від методів та видів раціонального землекористування виділених територій, від оцінювання стану використання земель, нових інноваційних моделей для вибору типів землекористування та видів діяльності, що найкраще підходить для вирішення поставлених завдань з урахуванням територіальних обмежень щодо використання земель. У свою чергу, для забезпечення сталого розвитку землекористування територіальне планування необхідно розглядати як один із важелів державної політики для усіх інтересів щодо організації використання та охорони земель та застосування заходів для забезпечення режиму землекористу-

вання, що не шкодить довкіллю та суспільству. Згідно з теорією планування розвитку, плануванню економічного та сталого землекористування, це не лише економічне зростання, але і інституціональні зміни стану території (рис.1.1.)[22].

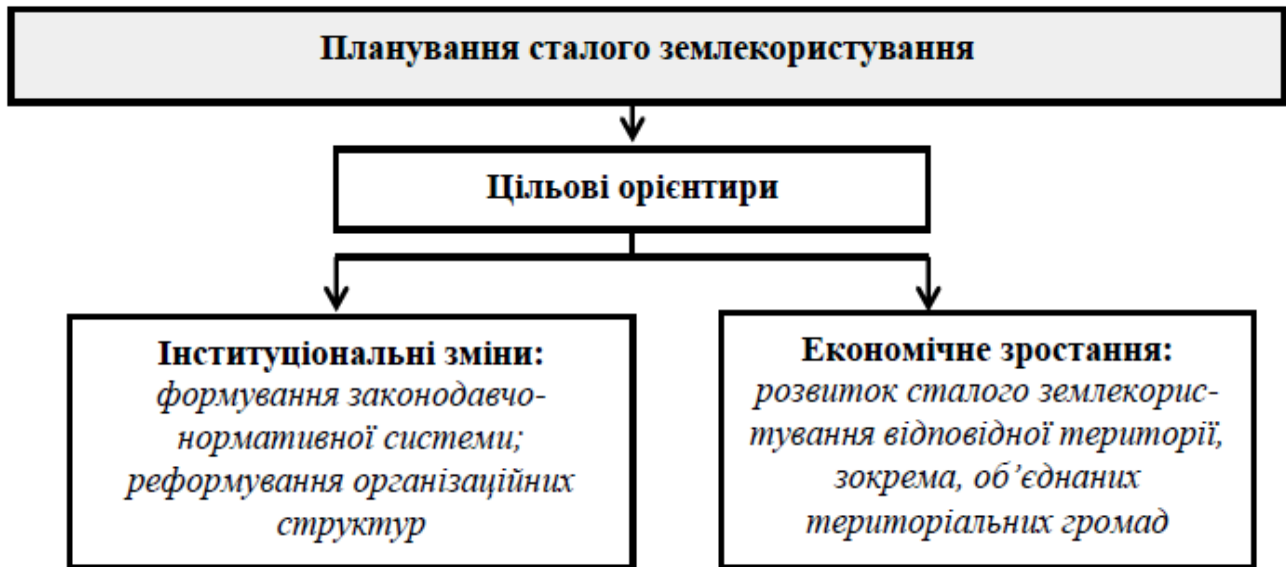

Рисунок 1.1 Модель змісту планування розвитку збалансованого землекористування.

Людське суспільство досягло переломного етапу в процесі знищення земельних та інших ресурсів, що призводить до опустелювання та деградації землі, змін клімату. В цьому контексті більш широкий землевпорядно-ландшафтний підхід щодо просторового планування територій, яке враховує широкий спектр стратегій організації використання земель, допоможе повернути назад багато з сьогоднішніх негативних тенденцій. Проблеми стимулюючих факторів зміни клімату та деградації земель залишається складним завданням.

Територіально-просторове планування – це один з важелів забезпечення сталого розвитку. Територіально-просторове планування відіграє велику роль в забезпеченні довгострокових перспектив розвитку, є чинником економічного зростання та ефективного використання природних ресурсів.

Існуюча система територіального планування не функціонує достатньо та є високозатратною, запропонована модель територіально-просторового планування землекористування громад в інтеграції з містобудівним плануванням (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Логічна модель просторового планування землекористування.

Ключовим у цій моделі є відсутність Генеральних планів сіл та Схем планування територій та зведення планувальної документації до розробки Комплексних планів просторового розвитку землекористування, які включають зонування земель за типами землекористування з урахуванням придатності земель.

Рішення щодо зміни підходів до планування використання земель через зонування земель за типами землекористування дасть змогу скоротити строк процесу щодо землевпорядного оформлення земельної ділянки для надання її із земель державної чи комунальної власності із 8,5 до 2,5 місяців та до 15 робочих днів для оформлення приватної земельної ділянки та зменшити трансакційні витрати [25, с. 9-10].

Територіально-просторове планування розвитку територій дає відповіді, як усунути більшість навантажень на землі, але дії мають бути узгоджені, з урахуванням всіх секторів і зацікавлених сторін. Здійснення більш ефективного і більш екологічно раціонального землекористування вимагає усвідомлення управлінських рішень на всіх рівнях, створення стимулів для сталого споживання та виробництва, та збільшення потенціалу для впровадження і розширення більш досконалих практик землекористування [14].

Природа дає багато можливостей, завдяки яким можна застосувати такі способи роботи, проживання, споживання та виробництва, які не ставлять під загрозу екологічну та продовольчу безпеку майбутніх поколінь.

Комплексні плани просторового розвитку громади – це дуже потужний інструмент в майбутньому, що при правильному використанні та відповідальному ставленні представників громади, при розумінні застосовуваних інструментів, дозволить розвивати економічний розвиток, підвищити довіру населення до керівництва громади. Коли розробляється якась планувальна документація чи детальний план територій, місцеві жителі постфактум про це дізнаються. Повна відкритість, публічна процедура та публікація кожного проектного рішення на геопорталах, за умов, що кожен має можливість взяти участь в обговоренні – наслідком

буде нова якість життя, довіри жителів до керівництва своєї громади. Також це створить нові інвестиційні можливості для підприємців, які працюючи не лише на дбатимуть про власний прибуток, але і про зростання добробуту власної громади [11].

1.2. Зарубіжний досвід просторового планування території землекористувань

Необхідним критерієм для обґрунтування вибору закордонних країн, для аналізу систем територіально-просторового планування є врахування тенденцій і виявлення схожих і різних особливостей для розуміння процесів, що відбуваються і та використання їх для прийняття планувальних рішень. Саме за цими ознаками буде проаналізовано територіально-просторове планування в Німеччині, Швеції, Нідерландах та Фінляндії. В цих країнах найвищий рівень практики територіально-просторового планування та ефективної координації між різними органами управління. Розглянуті країни характеризуються високою якістю життя членством в ЄС, який проводить політику зниження регіональних диспропорцій, як і в Україні. В політиці ЄС просторове планування спрямоване на досягнення довгострокового сталого розвитку регіонів, воно інтегрує розвиток територій з екологічними та культурними функціями. Значні відмінності за площею, населенням та іншими параметрами між країнами (табл. 1.1) водночас поєднуються із великою схожістю через зосередження уваги на регіонах, що мають стратегічне значення.

Таблиця 1.1 - Показники країн, обраних для порівняння за умовами територіально-просторового планування

Країни	Площа, тис. км	Населення, млн. чол.	Щільність населення, чол./км ²	ВВП на душу нас., дол. США
Україна	603	41	68	24600
Німеччина	358	82,9	231	44406
Фінляндія	338	5,3	15	42236
Швеція	450	9,6	23	47855
Нідерланди	41,5	17	450	49587

У чотирьох розглянутих країнах застосовується політика поляризованого розвитку, яка спрямована на підвищення зростання економіки. У них добре розвинено залучення населення до планування, приділяється увага також соціально-екологічним питанням.

У країнах-членах ЄС є різноманітність систем планування, і дає можливість для перейняття досвіду для ефективного управління територій. В ЄС не має прямих повноважень щодо просторового планування, але він опосередковано впливає на планування через різні фонди, директиви з охорони природи, просування ідей, екологічний менеджмент [24].

В 1997 р. прийнято Європейський Компендіум [9], в якому вперше була спроба комплексного порівняння територіально-просторового планування країн Європи. Запропонована в ньому типологія стала чимось на зразок орієнтира для подальших досліджень. Європейські підходи територіально-просторового планування не статичні, вони гнучкі і можуть пристосовуватися і є динамічними конструкціями.

Системи територіального планування територій у Швеції, Німеччині, Нідерландах і Фінляндії відносяться до одного типу - комплексного підходу, що вважається найбільш прогресивним. В ньому поєднується ряд ієрархічних планів – від національного до місцевого рівня. Мета розробки цих планів полягає в координа-

ції діяльності держави щодо проблем просторового планування більше, ніж на економічний розвиток. Даний підхід вимагає наявності досконалої адміністративної системи і складних інститутів планування.

Система планування у Фінляндії. Концепція територіального планування є новою для країн Північної Європи, в яких переважає галузева спеціалізація. У Фінляндії розвинене ландшафтне планування та формування комфортного міського середовища, міські території мають важливе значення в плануванні.

В інституціональному плані просторове планування і політика Фінляндії представляли різні сфери. Міністерство навколишнього середовища є основним органом в плануванні, також воно займається екологічною політикою, а також розробляє законодавство з планування. Після прийняття у 2000 р. Закону «Про землекористування та будівництво» роль держави змістилася з прийняттям жорстких рішень. В результаті взаємодії міністерств на рівні держави було розроблено Національний посібник з використання земель. Даний документ спрямований на реалізацію міжнародних конвенцій щодо охорони культурного середовища, боротьби зі зміною клімату та збереження біологічного різноманіття. Фінляндія складається з 19 регіонів, які очолюються регіональними радами, які займаються питаннями планування та розвитку. Управлінням землекористуванням займаються сім агентств державного регіонального управління, а також 15 центрів економічного розвитку, транспорту і навколишнього середовища. Регіональне управління в Фінляндії носить фрагментований характер. Муніципалітети відповідають за планування, вони планують заходи щодо використання земельних ресурсів та видають дозволи на будівництво. Для досягнення економічно ефективних рішень співпраця з іншими муніципалітетами часто призводить до складання спільних генеральних планів для кількох муніципалітетів, які мають подібні проблеми.

У Фінляндії розвиваються стратегічні підходи щодо міського планування, щоб боротися з такими проблемами, як зміна клімату, глобалізація ринків, сталий розвиток, інвестиції та податкові доходи, виникнення мережевих структур, зрос-

тання імміграції, та поява нових технологій. Розробляються нові інструменти - генеральні плани, схеми розвитку, тематичні структурні плани тощо. Система планування часто сприймається як жорстка через високі вимоги до комплексного обстеження, та можливих правових врегулювань. Нові інструменти планування не мають таких обмежень [24].

Система територіально-просторового планування в Швеції. У Швеції підтримуються давні традиції управління територій та впроваджуються нові досвід та технології. На шведську політику управління землекористуванням впливають різні чинники (географічні та економічні). Також потрібно враховувати державний устрій та традиційну шведську модель добробуту, що формують основу для розробки планувальних та управлінських рішень.

Швеція відома завдяки своїй «шведській моделі». Основною її складовою є взаємодія ринкових відносин і державного регулювання, та різновид політичної культури, «культури консенсусу». Правове регулювання значно впливає на політику захисту навколишнього середовища.

Планування використання земель є муніципальним обов'язком. Всі муніципалітети зобов'язані складати сучасний оглядовий план, що повністю покриває територію муніципалітету. Генеральний план вказує основні напрями використання земель. Контроль за розвитком земельних відносин та використанням земель в муніципалітетів здійснюється в детальному плані розвитку. Детальний план охоплює обмежену частину муніципалітету. Питаннями планування в Швеції займаються різні державні органи. Відповідальність за планування на національному рівні покладене на Міністерство навколишнього середовища. Основне його завдання полягає в виконанні цілей уряду щодо захисту навколишнього середовища. Більшість з шведських муніципалітетів займають значні площі, які збігаються з розміром регіонів в інших країнах, вони вирішують питання регіонального масштабу.

Одне з основних завдань муніципалітету – спланувати використання земель в правових межах і під контролем уряду. Генеральні плани складаються на 20-25

років на загальну територію муніципалітету. В них аналізується існуючий стан землекористування і території, встановлюються довгострокові цілі розвитку рекомендаційного характеру. Регіональні плани вважаються необов'язковими і не часто використовуються.

Основним інструментом охорони архітектурної спадщини є детальні плани розвитку землекористування, які розробляються на 5-15 років для певної визначеної території в межах муніципалітету, мають силу закону та відіграють вирішальну роль при видачі дозволів на будівництво, вони обов'язкові до виконання. Плани обмежень використовуються на обмеженій території, вони складаються для досягнення цілей генерального плану.

Після вступу Швеції в ЄС шведська система прийняття рішень опинилася під сильним її впливом, але і вона почала впливати на країни ЄС. Високі екологічні стандарти північних країн сприяли впровадженню в загальноєвропейське законодавство, ряду положень охорони навколишнього середовища.

Природоохоронні технології – зростаюча галузь економіки Швеції, яка має ноу-хау в екотехнологіях. Значні досягнення відносяться до питань управління відходами та поновлювані джерела енергії.

В Швеції немає плану просторового планування всієї країни. Існують чималі проблеми, що виникають через недосконалість планувального законодавства. До прикладу, організації, які мають певний інтерес сильно впливають на планування, і тому послаблюють участь громадян. У малих муніципалітетах немає компетентних фахівців з управління землекористування, що призводить до деструктивного використання ресурсів. Тому багато уваги на сьогодні приділяється освіті молоді з планування та регіонального управління.

Отже, під сильним впливом ЄС Швеція створила свою власну, дієву сучасну систему територіально-просторового планування, яка відповідає специфічним соціально-економічним та культурним умовам.

Система просторового планування в Німеччині. Прикладом країни, де досить успішно і результативно здійснюється територіальна організація природно-господарських комплексів для досягнення їх сталого розвитку є Німеччина. Швидкі зміни в землекористуванні пов'язані з будівельним «бумом», особливо навколо міст, створенням автострад, припиненням функціонування тваринницьких комплексів, збільшенням площ природних територій, що охороняються: природних парків, заповідників.

Метою планування федерального рівня є узгодження, координування і контроль за планами розміщення господарських об'єктів та використання території. Обов'язково при цьому дотримуватися не тільки довгострокового використання земель, але і створення екологічно сприятливого середовища та забезпечення рівних умов проживання людей Німеччини. Згідно з законодавством про територіальний устрій, федеральні органи встановлюють лише «рамкові» концепції планування, та розробляють заходи розвитку регіонів Європейського союзу. Державним органом, що відповідає за розробку федеральних програм планування є Міністерство регіонального планування розвитку міст.

Територіальне планування на рівні федеральних земель – складова частина загального планування. Хоча федеральні землі мають свободу в реалізації загальнодержавних природоохоронних законів і власні закони принципи спадкоємності і співпідпорядкованості суворо дотримуються. Що стосується встановлення пріоритетів у плануванні, то вони встановлюються соціально-економічними та природними особливостями федеральних земель. Наприклад, в урбанізованій Нижній Саксонії одним з пріоритетів є здійснення природозахисних заходів, а в Тюрінгії де багато природних комплексів – створення природоохоронних і рекреаційних зон. Так само час в Баварії, яка славиться рекреаційними ресурсами і розвиненим сільським господарством, основна ставка на екологізацію землеробства.

В Німеччині є 2 види територіального планування: 1. Інтегроване і комплексне планування землекористування і містобудівне; 2. Секторальне територіальне

планування, що регулює питання містобудування, інфраструктури, водопостачання.

Найбільш важлива ланка в загальній системі територіального планування є планування на рівні громад. Органи місцевого самоврядування та муніципалітети є основними замовники такого планування. Як правило, територіальне планування складається з двох частин:

- 1) плану землекористування із вказаним бажаним використанням земель;
- 2) локального плану будівництва.

У Німеччині ландшафтно-екологічні підходи – важливі при виборі форми землекористування, а найбільш пріоритетні - це природоохоронні.

Система територіально-просторового планування в Нідерландах. Національна просторова стратегія в 2012 р. була реформована у стратегію державної політики. Основна ідея стратегії – розвивати конкурентоспроможність, сприятливість доступність і безпеку навколишнього середовища. Важливим нововведенням було і те, що в системі просторового планування був прийнятий у 2018 р. Закон «Про навколишнє середовище і планування», що об'єднує і систематизує законодавства з просторового планування, охорони природи та водних об'єктів.

В Нідерландах діє політика децентралізації і дерегуляції в галузі планування, що робить його ближчим до людей і бізнесу. Провінції та муніципалітети знають більше про ситуацію у конкретному регіоні та потребах жителів, тому рішення, прийняті на нижчих рівнях, краще враховують потреби і виклики.

Проблеми національного планування: відсутність достатнього фінансування на національному рівні, значною потребою у співпраці з приватними фірмами для фінансування проектів державного регулювання. Згідно із Законом «Про просторове планування» провінції мають можливість застосовувати більше інструментів та мають широке коло обов'язків у сфері планування. Регіональні уряди можуть розробляти план просторового планування, що раніше могли робити тільки муніципалітети.

Всі рівні управління можуть мати наступні види планів: план землекористування, структурний план і проект планування.

Структурний план – це стратегічний документ, що розробляється для перспективного обґрунтованого просторового планування, рішень з головних аспектів майбутнього розвитку і просторової політики. Може бути комплексним та галузевим, мають рекомендаційний характер і є необов'язковими до виконання. Створення комплексного плану є обов'язковим для всіх рівнів проектування, а галузевий план не є обов'язковим.

План землекористування - найважливіший інструмент просторового планування. Ним визначаються території, які підходять для будівництва, а також розмір об'єкта і його призначення. План землекористування є обов'язковим для виконання протягом 10 років, потім він повинен оновлюватися. Муніципалітети мають розробляти плани для всієї своєї території, яка знаходиться у їх відомстві. Якщо регіональний або національний орган розробляє план землекористування, то знімаються повноваження з муніципалітету щодо цього питання. Оскільки національні плани землекористування і національного уряду накладаються. Передбачається вибіркоче використання таких планів.

У випадку якщо влада дозволяє відхилення від плану і ці зміни ведуть до значних витратах, то можлива розробка плану виключно для цього проекту і на його основі видається дозвіл. Даний спосіб дозволяє владі видавати дозволи на будівництво, швидше, ніж переглядається план землекористування. Отже, голландське планування відображає два традиційних історичних аспекти голландської культури: давні інженерні традиції, висвітлені в перетворені території та культура консенсусу на трьох рівнях – національному, регіональному і місцевому. Під впливом глобальної конкуренції в голландській політиці акценти просторового розвитку змістилися: важливішим вважається економічний розвиток і поліпшення інфраструктури, а не просторові цілі. Основні національні інтереси зосереджені в

Стратегії політики в галузі планування. Керівництво провінціями на регіональних інтересах – урбанізації, управлінні ландшафтом, збереження зелених насаджень .

У Нідерландах, Фінляндії та Німеччині є ієрархія планів: основні ідеї національного рівня конкретизуються та реалізуються на регіональному та місцевому рівнях [24 с. 54-64].

Україна з Польщею схожі між собою в історичних та економічних проблемах, проте способи розв'язання їх не бути схожими між собою. Також ці дві держави мають подібні природні умови та спільні труднощі з раціональним використанням сільськогосподарських земель через негативний вплив аграрного сектору економіки на екосферу. Саме з цієї позиції досвід Польщі є цікавим. Для раціоналізації землекористування Польща активно використовує інструменти розвитку органічного землеробства. Польща в цьому питанні досягла значних досягнень, а результат досягнуто завдяки здійсненню системної та послідовної державної політики в агросфері та формування екологічної освіти в навчальних закладах.

В Польщі, на відміну від інших європейських країн, використання хімікатів в сільськогосподарському виробництві завжди було меншим. Тому їхня продукція має вищу екологічну якість в Європі. Така ситуація стимулює польських товаровиробників до виробництва та збільшення обсягів екологічно чистої продукції. Крім законодавчого розвитку постулатів екологічності виробництва, також здійснюється фінансова підтримка виробників екологічної продукції у вигляді дотацій на 1 га площі з органічними технологіями землеробства. Органічне землеробство, крім запобігання забруднення, також сприяє збереженню природного видового різноманіття агробіоценозів [5, с. 296-300].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПРОСТОРОВИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ УМОВ ТЕРИТОРІЇ

Кам'янка-Бузька міська територіальна громада займає територію 260 км². Кам'янка-Бузька громада – на третьому місті за площею у Львівській області, громада розташована за 40 км на північний схід від м. Львів. Центр громади розташований на перетині траси національного значення Н-17 (Львів – Радехів – Луцьк) та регіонального значення Т1425. Відстань до обласного центру (м.Львів): автошляхами – 44 км, залізницею – 40 км. Відстань до кордону ЄС найближчим автошляхом – 69,2 км (рис. 2.1).

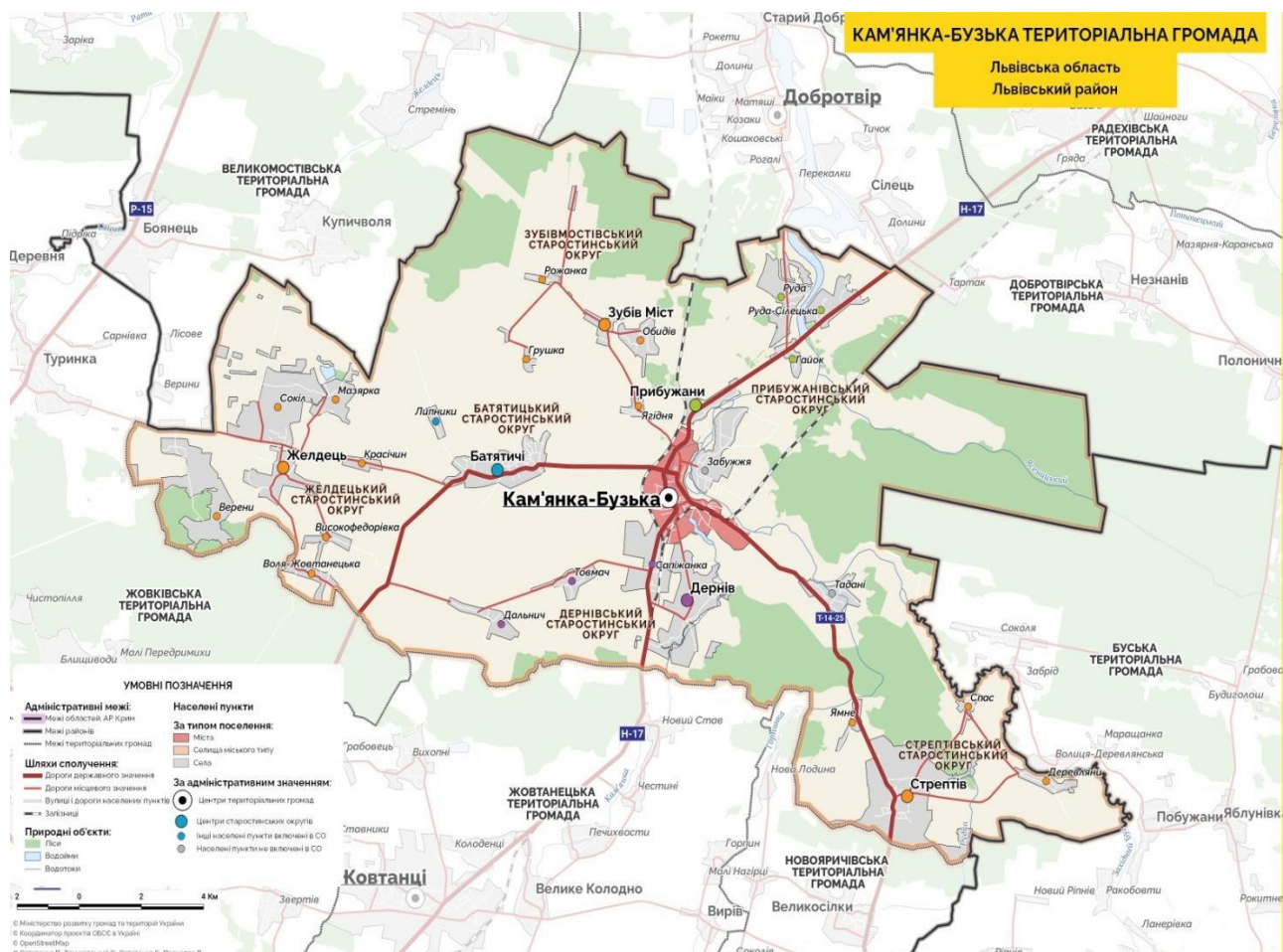

Рис. 2.1. Схема Кам'янка-Бузької міської територіальної громади.

На території громади розташовано 21 населений пункт: м.Кам'янка-Бузька, с.Тадані, с. Батятичі, с.Забужжя, с. Липники, с. Желдець, с. Верени, с. Високофедорівка, с. Воля-Жовтанецька, с. Руда, с. Красічин, с. Мазярка, с. Сокіл, с. Зубів Міст, с. Грушка, с. Обидів, с. Рожанка, с. Ягідня, с.Прибужани, с. Гайок, с. Руда-Сілецька.

Чисельність населення – 18 058 тис. чол., з них працездатних – 8 956 осіб, працюючих – 3605 осіб, після працездатного віку – 6729 осіб [8].

Кам'янка-Бузька громада – третя за площею (після Ходорівської та Великомоствівської громад) та третя за чисельністю населення (після Ходорівської та Мостиської) громада у Львівській області (рис. 2.2).

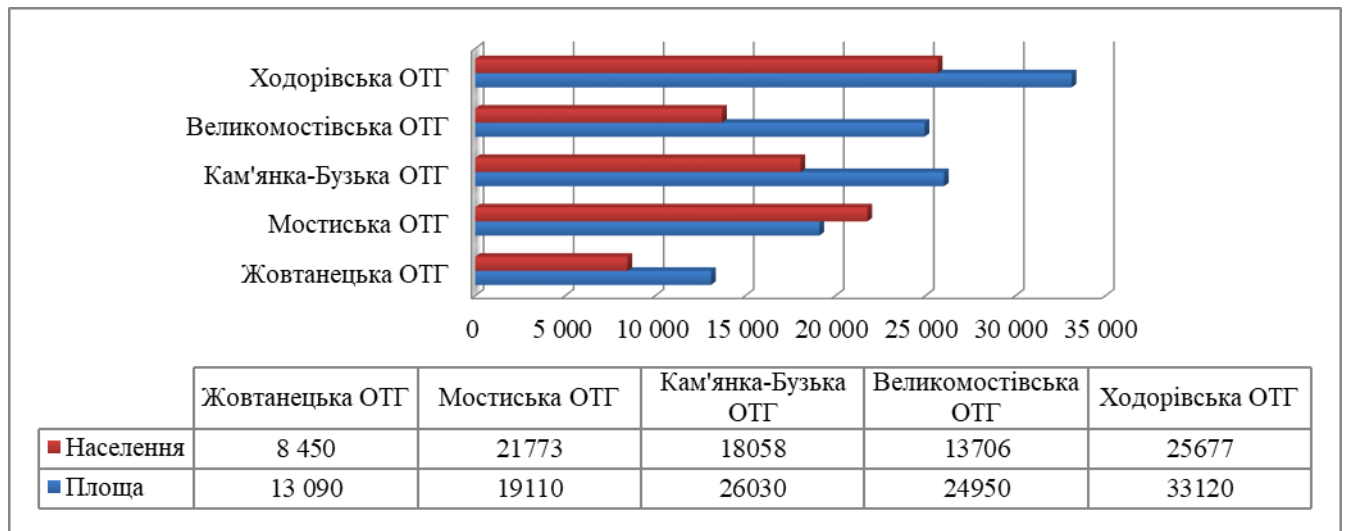

Рис. 2.2. Порівняння Кам'янка-Бузької територіальної громади з деякими іншими громадами.

За останні роки характерне зменшення міського населення (-21 особа за три роки) і збільшення сільського населення (за останні три роки +33 особи), загальна тенденція - приріст населення громади (+12 осіб). За останні роки зросла кількість переселенців, які мігрували через війну. Скорочується чисельність осіб пра-

цездатного віку. В 2018 році територію Кам'янка-Бузького району визнано однією з найнебезпечніших для виникнення онкологій, що спричинене близькістю до шкідливіших виробництв. Причини забруднення навколишнього середовища - низький рівень екологічної освіти, зношені очисні споруди.

Розглянемо детальніше природно-кліматичні умови, які є важливим чинником ефективного господарювання в агросфері. Загалом кліматичні умови сприятливі для сільськогосподарського виробництва. Вегетаційний період починається у квітні та триває до жовтня, загальна тривалість вегетаційного періоду становить 211 днів (сума позитивних температур становить 2886,1). Літо починається третьою декади травня, середня добова температура влітку складає $+15^{\circ}$. Літній період триває 112 днів (сума середніх температур - 2583,8 $^{\circ}$). Найбільша сума активних температур понад $+10^{\circ}$ С - більше 2500 $^{\circ}$ С. Середня температура липня (найтеплішого місяця року) становить 18 - 19° . Середня температура січня (найхолоднішого місяця) коливається від -4 до -5° . Середня амплітуда температур року приблизно становить 22 - 26° С. Безморозний період триває в середньому 140 - 207 днів. Важливим фактором господарювання є режим зволоження. Території громади характеризується достатньою вологістю, значення гідротермічного коефіцієнту становить - 1,8 - 1,9. Середньомісячна вологість повітря в регіоні досить висока. Середня багаторічна кількість опадів має значення в межах 641 мм - 742 мм, термін, протягом якого випадають опади становить 196 дні.

Температура повітря та зволоження залежать у першу чергу від кількості сонячного світла, яке потрапляє на поверхню, циркуляції атмосфери та особливостей місцевості (грунтовий покрив, експозиція схилів, рослинний покрив). Сумарна радіація лише 56,7% від можливої, спричинена вона високою хмарністю території протягом року.

У структурно-тектонічному відношенні Кам'янка-Бузька громада розміщена на Західноєвропейській молодій і Східноєвропейській давній платформах. Дана громада належить до Поліської провінції зони мішаних лісів, і конкретніше

Бузького і Стирського Малого Полісся. В межах громади переважають дерново-підзолисті і підзолисто-дернові ґрунти. Також значні площі лучних, лучно-болотних і болотних ґрунтів. На території розміщені опільські та малополіські ландшафти. Геологічна будова – це в основному ландшафти Волино-Подільської плити. Серед ґрунтів переважають підзолисто-дернові ґрунти, дерновопідзолисті лучно-болотні, лучні, а також болотні ґрунти [2, с. 48; 8].

Основою регіональних підприємств є переробка сировини. В громаді розвиваються такі промислові підприємства: ТОВ «СВІСС Кроно», ПАТ «ДТЕК-Західенерго», ТОВ «Агро Л В Лімітед», ТОВ «Еко Міт», ТОВ «Райтекс», ПП «Скіфи», ПП «Львів ПАК», ТОВ «Кам'янка-Бузький комбикормовий завод», ТОВ «Енергомонтажвентиляція». Основу сільського господарства становлять різні підприємства, що вирощують цукрові буряки, олійні та зернові культури, овочі, вирощують ВРХ, свиней, вівці, кури. Найбільші інвестиції залучено в ТОВ «Агро Л В Лімітед», ТОВ «СВІСС Кроно», ПП «Львів ПАК», ТОВ «Райтекс».

Найболючішим питанням економіки є трудова міграція, близько 16 відсотків працездатного населення громади виїхали з громади. Інвестиційно привабливі об'єкти громади: 1) помірний клімат; 2) родючі ґрунти; 3) земельні ділянки під бізнес; 4) наявність виробничих приміщень; 5) довгі лісосмуги; 6) наявність водойм, які можливо використати як рекреаційні чи енергогенеруючі об'єкти [8].

Для аналізу ситуації в громаді важливо визначити основні напрями розвитку, для розвитку економіки та громади в цілому. Усі перелічені точки розвитку – самі по собі є сильними сторонами громади (рис. 2.3).

Вільні земельні ділянки (brown field/green field)	Історичні місця (локації історичної спадщини з 1411 року) +	Активні школярі та кваліфіковані випускники ВПУ	Перша театральна вистава українською мовою (400-річчя).	Чудотворна ікона	Вільні приміщення
Привабливі ландшафти	Вільні території військових частин +	Річка !!!	Озера, стави, інші водойми +	Сакральна архітектура +	Питна вода високої якості (високо депозитне Ямненське родовище) +
Поховання січових стрільців, єврейські поховання -	Традиції льонарства -	Традиції промислового виробництва -	Розвиток художньої фотографії +-	Народні промисли +-	Кам'яна гора (найвища північна точка) +
Урочище біля Бадівського (природний заповідник з унікальними квітами) -	Таданівський замок +-	Видатні постаті +-	Кам'янка Струмилове Євангеліє (перше паперове слов'янське Євангеліє) +-	Унікальна майоліка +-	Протяжні лісосмуги та мисливство -
3 залізничні станції +	Зручне географічне і просторове розташування +	Каміння, що ростуть (кам'яне диво) +-	Свинарство +	Ягідництво +-	Чорноземи -
Розроблена концепція Індустріального парку +++	Ювеліри -	Вирощування овочів -	Розведення риби +-	Ковбасне виробництво -	Пивоваріння -
		Бджільництво +-	Медицина (мануальна)		

Рис. 2.3. Ресурси для розвитку Кам'янка-Бузької громади.

Отже, ресурси, наявні в громаді можна розглядати як сильні та слабкі сторони громади; виокремити чинники середовища, які, із врахуванням специфічних особливостей громади, становитимуть можливості для розвитку або загрози, що його стримуватимуть [17].

Земельні ресурси Кам'янка-Бузької громади зазнали змін через інтенсивне антропогенне навантаження. Виснажливе використання земель сільськогосподарського призначення спричинило погіршення родючості та якісного стану. На формування структури земельного фонду велике значення має господарська діяльність, що створює проблеми із надмірним екстенсивним використанням земель сільськогосподарського призначення; високою розораністю; незаконним вирубу-

ванням лісів та ін.

Структура земельного фонду Кам'янка-Бузької територіальної громади значно наведено на рис. 2.4. та у таблиці 2.1. Площа лісів - 6 773,45 га (19,72%), а площа забудованих земель – 2 631,94 га (7,66%). Найбільші площі займають сільськогосподарські землі (23 660,28 га), або 68,87% від загальної площі [2, С. 46-52].

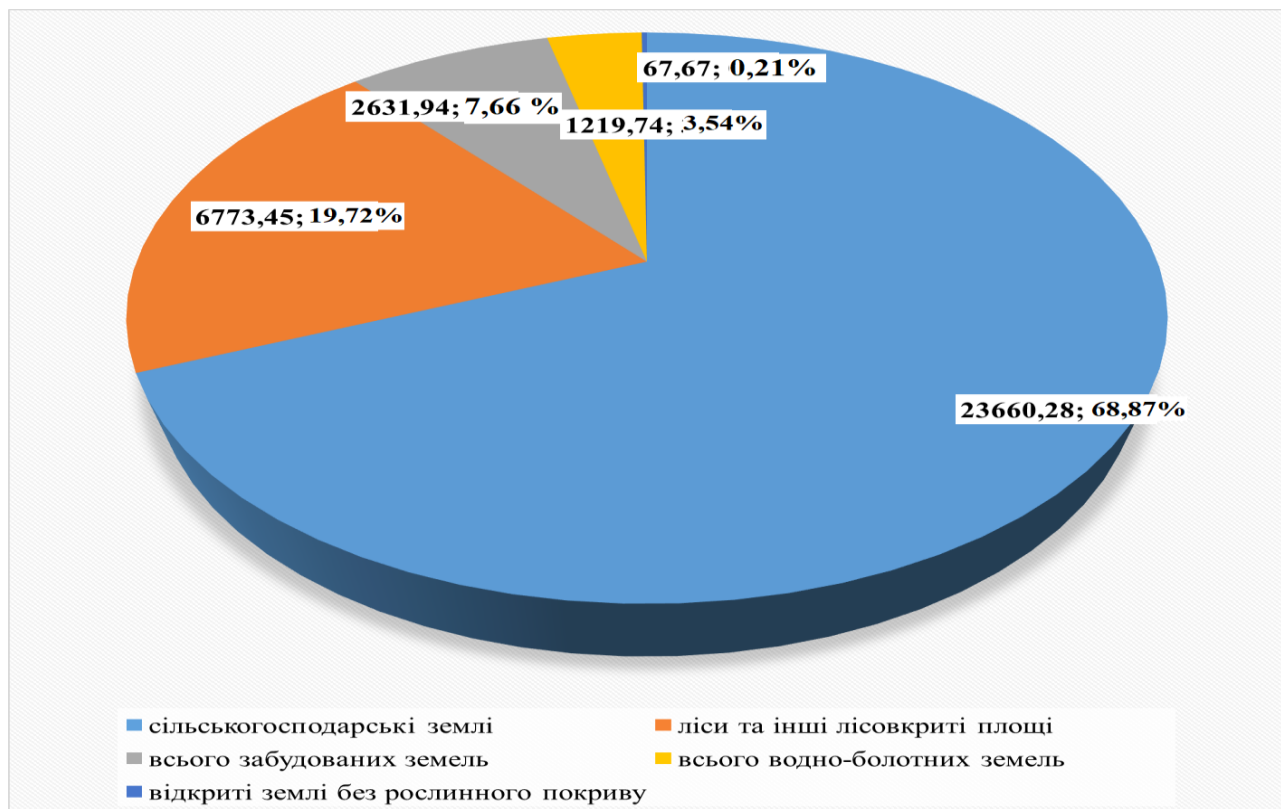

Рис. 2.4. Структура земельного фонду Кам'янка-Бузької територіальної громади.

Таблиця 2.1. - Загальна структура земельного фонду Кам'янка-Бузької територіальної громади [2].

Адміністративне утворення	Загальна площа земель, га	Сільськогосподарські землі, га	Ліси та інші лісовкриті площі, га	Забудовані землі, га	Водноболотні землі, га	Відкриті землі без рослинного покриву, га
Кам'янка-Бузька міська рада	8492,10	3200,98	2814,20	2102,25	365,79	8,87
	100%	37,69%	33,14%	24,76%	4,31%	0,10%
Дернівський старостинський округ (колишня Дернівська сільська рада)	3821,70	3502,45	156,60	90,19	65,59	6,87
	100%	91,65	4,10%	2,36%	1,72%	0,17%
Батятицький старостинський округ (колишня Батятицька сільська рада)	5439,50	4292,32	871,60	132,99	132,50	10,08
	100%	78,91%	16,02%	2,45%	2,44%	0,18%
Желдецький старостинський округ (колишня Желдецька сільська рада)	4852,60	4215,00	414,00	90,97	131,10	1,53
	100%	86,86%	8,53%	1,88%	2,70%	0,03%
Прибужанівський старостинський округ (колишня Прибужанівська сільська рада)	3518,70	2425,37	656,44	98,05	317,60	21,24
	100%	68,93%	18,66%	2,79%	9,03%	0,59%
Зубівмостівський старостинський округ (колишня Зубівмостівська сільська рада)	3700,50	2866,86	678,40	53,54	101,70	–
	100%	77,47	18,33%	1,45%	2,75%	0%
Стрептівський старостинський округ (колишня Стрептівська сільська рада)	4528,00	3157,30	1182,21	63,95	105,46	19,08
	100%	69,73%	26,11%	1,41%	2,33%	0,42%
Разом	34353,10	23660,28	6773,45	2631,94	1219,74	67,67
	100%	68,87%	19,72%	7,66%	3,54%	0,21%

Загальна тенденція в громаді наступна: у структурі земельного фонду переважають землі сільськогосподарського призначення. Найбільше земель обліковано в Батятицькому (78,91%) і Желдецькому (86,86%) старостинських

округах, найнижчий цей показник на територіях Прибужанівського (68,93%) і Зубівмостівського (77,47%) старостинських округів. Наведені цифри свідчать про високий рівень розораності земель території. Площа водно-болотних угідь незначна (3,54%), площа інших категорій земель становить 0,21% (67,67 га). Ліси на інших лісовкриті площі зосереджені найбільше в Кам'янка-Бузькій міській раді і становлять 33,14%. Загалом, частка лісів в межах громади становить 19,72%, площа земель під забудовою є найбільшою у межах Кам'янка-Бузької міської ради - 24,76% від загальної площі ради. В цілому забудовані землі займають площу 7,66%.

У порівнянні із забудованими землями водно-болотні угіддя займають значно менші площі: на території Кам'янка-Бузької міської ради їх площа становить 365,79 га або 4,31% та на території Прибужанівського старостинського округу - 317,60 га, що становить 9,03%. В інших адміністративних утвореннях громади площі цих угідь є меншими, а загалом їх площа у територіальній громаді становить 3,54%. Площі відкритих земель без рослинного покриву незначні на території громади і займають всього 0,21%.

Важливим показником землекористування є забезпеченість земельними ресурсами на одного землекористувача та на одну особу за адміністративними утвореннями. В таблиці 2.2 подано дані про те, що кількість власників землі і землекористувачів Кам'янка-Бузької громади мають однакову динаміку, їх кількість зросла в всіх адміністративних складових, кількість землекористувачів збільшилася із 11 797 осіб у 2008 р. до 15 761 осіб у 2021 р.

Важливими показниками стану землекористування є забезпеченість землями на одного землекористувача та на одну особу. Аналіз цих показників носить різний характер. Забезпеченість земельними ресурсами в громаді зменшилася із 2,91 до 2,18 га на 1 землекористувача, а забезпеченість на 1 особу становить 1,50 га за останні роки.

Таблиця 2.2. - Забезпеченість землями на території Кам'янка-Бузької громади

Адміністративне утворення	Роки	Загальна площа земель, га	Кількість землекористувачів	Забезпеченість, га/землекористувач	Кількість, осіб	Забезпеченість, га/особа
Кам'янка-Бузька міська рада	2008	8492,10	5300	1,6		
	2021	8492,10	5678	1,5	12678	0,67
Дернівська сільська рада	2008	3821,70	1104	3,46		
	2021	3821,7	1955	1,95	1972	1,94
Батятицька сільська рада	2008	5439,50	707	7,69		
	2021	5439,50	1651	3,29	2090	2,60
Желдецька сільська рада	2008	4852,60	1681	2,89		
	2021	4852,60	1880	2,58	1924	2,52
Прибужанівська сільська рада	2008	3518,70	723	4,87		
	2021	3518,70	1482	2,37	1388	2,54
Зубівмостівська сільська рада	2008	3700,50	607	6,10		
	2021	3700,50	836	4,43	971	3,81
Стрептівська сільська рада	2008	4528,00	1675	2,70		
	2021	4528,00	2279	1,97	1927	2,35
Разом	2008	34353,10	11797	2,91		
	2021	34353,10	15761	2,18	22950	1,50

Забезпеченість земельними ресурсами зменшилася по громаді із 2,91 до 2,18 га на одного землекористувача за останні роки, а забезпеченість землями на одну особу складає 1,50 га у 2021 році. Землекористування на території Кам'янка-Бузької громади носить інтенсивним характер і потребує контролю за правильним використання земель.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОСТОРОВОГО ПЛАНУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

3.1. Комплексне просторове планування території територіальної громади

Територіально-просторове планування землекористування в Україні відрізняється від європейського нестійкими економічними, організаційними і політичними умовами, короткою історією планування, низьким рівнем довіри населення до влади. Важливі тут також особливості простору країни, розмір території, різноманітність природних і економічних умов, нерівномірність соціально-економічного розвитку. Також, просторовий розвиток України ускладнюється через її сировинною орієнтацію поділу праці. Україна має значний потенціал для успішного розвитку, проте лише за умови раціонального використання природних ресурсів, особливо земельних. Управління емлекористування територій неможливе без державної підтримки та виваженого стратегічного просторового планування.

Основні положення закону:

- запроваджено нову концепцію комплексного планування просторового розвитку громади;
- територіальне планування встановлюється шляхом створення та затвердження, та внесення змін до комплексних планів територіальної громади, генеральних планів та детальних планів територій;
- план зонування (зонінг) є частиною комплексного плану територіального розвитку громади або генерального плану, що встановлює умови та обмеження використання земель;

- обмеження землекористування, встановлені комплексним планом, генеральним планом та детальним планом території, включаються до державного земельного кадастру у встановленому законодавством порядку;

- передбачається, що зміна цільового призначення земельної ділянки буде дозволена тільки за умови встановлення норми співвідношення цільового призначення нового типу землі та типу функціонального призначення;

- запроваджується поняття функціональної зони території – визначена комплексним планом, генеральним планом, планом зонування території частина території територіальної громади, для якої встановлений певний набір дозволених (переважних та супутніх) видів цільового призначення;

- визначається механізм, при якому реєстратору надається гарантія відшкодувати збитки у вигляді гарантії при зміні цілей;

- встановлюється обов'язок сплатити втрати сільськогосподарського виробництва якщо проведена зміна цільового призначення земельної ділянки с/г призначення.

Кабінет Міністрів України встановлює тип землекористування, тип функціонального призначення території, затверджує класифікатор взаємовідносин між ними в також правила застосування його. Дані класифікатори і правила використовуються для ведення ДЗК [6].

Функціональна зона території – це територія, що встановлюється комплексним планом просторового розвитку, генеральним планом, планом зонування окремих територіальних громад, щодо якої встановлений конкретний набір дозволених видів цільового призначення ділянок.

При встановленні цільового призначення земельної ділянки вони відносяться до певної категорії земель та типу цільового призначення. При зміні цільового призначення ділянки автоматично змінюється категорія земель та тип цільового використання.

Розподіл ділянок за конкретними категоріями та типами здійснюється стовідносно:

- земельних ділянок приватної власності – власниками;
- земельних ділянок, якими розпоряджаються Верховна Рада АРК, Рада міністрів АРК, органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування – за рішенням відповідного органу.

Вид категорії земель і її цільове призначення визначається в рамках виду територіального функціонального призначення, передбаченого затвердженим планом розвитку території, який вже є затвердженим.

Основними положеннями ЗУкраїни "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель" є: зонування земель у межах територій територіальних громад; встановлення територіальних обмежень у використанні земель; забезпечення високої якості життя населення.

Зонування земель за типами землекористування - це дії з землеустрою, правові дії ,що стосуються розподілу земель на типи та підтипи землекористування відповідно до їх еколого-економічної придатності, цінності.

У процесі зонування земель за їх категоріями та землекористуваннями виділяються такі типи та підтипи землекористування:

1) сільськогосподарський тип, включає підтипи: польовий, садовий, сіноко-со-пасовищний, ґрунтозахисний, змішаний, спеціальний, науково-дослідний, присадибний, сільськогосподарський нетрадиційний;

2) громадсько-комерційний, який включає підтипи: комерційний (торгівельні та інші комерційні об'єкти), муніципальний (соціально-культурні об'єкти), спеціальний (спеціальна забудова відповідного призначення), змішаний;

3) житловий, з підтипами: садибний, котеджний, багатоповерхової забудови, столичної забудови;

4) природоохоронний, включає підтипи: біотично-охоронний, природно-ресурсно-охоронний, санітарно-охоронний, науково-охоронний;

- 5) оздоровчий, який включає підтипи: природно-лікувальний, оздоровчий;
- 6) заповідний, який включає підтипи: природно-заповідний, рекреаційний, садово-заповідний, науково-дослідний;
- 7) рекреаційний, його підтипи: оздоровчо-рекреаційний, спортивно-рекреаційний, мисливський еколого-рекреаційний, дачний, рекреаційний міської рекреації;
- 8) історико-культурний, підтипи: історичної спадщини, охоронний;
- 9) лісопромисловий;
- 10) лісогосподарський, підтипи: ресурсно-охоронний, рекреаційний;
- 11) водопромисловий;
- 12) водогосподарський, підтипи: рекреаційний, ресурсно-охоронний;
- 13) інженерної та транспортної інфраструктури, який включає підтипи: автомобільного транспорту, авіаційного транспорту, залізничного транспорту, міського електротранспорту, морського транспорту, річкового транспорту, трубопровідного транспорту, зв'язку, енергетичний;
- 14) промисловий, включає підтипи: промисловий, гірничодобувної промисловості;
- 15) спеціального призначення, який включає підтипи: внутрішньо-безпековий, оборонно-безпековий, прикордонний [20, с. 24-25].

Комплексний план просторового розвитку території територіальної громади розробляється на основі комплексної оцінки території, яка полягає в глибокому аналізі всіх умов та аспектів життєдіяльності, оцінці стану та перспектив використання ресурсів, створює підґрунтя для планових змін в громаді і для прийняття обґрунтованих рішень розвитку території громади.

Основні завдання комплексної оцінки території громади:

- здійснити аналіз ресурсного потенціалу громади, виявити проблемні питання;

- проаналізувати економічну структуру розвинутих в громаді галузей господарства, встановити перспективні напрямки розвитку території;
- встановити унікальні особливості території, що можуть дати можливість розвинути громаду;
- встановити конкретні позиції територіальної громади, встановити її регіональну специфіку.

Для розробки комплексного плану спочатку вивчаються умови та опрацьовується вихідна інформація, а потім проводиться SWOT-аналіз стану території територіальної громади. На основі проведеного SWOT-аналізу громади формуються пропозиції та проектні рішення [26, с. 32-35].

Для Кам'янка-Бузької територіальної громади розроблено SWOT-аналізу стану території (таблиця 3.1)

Таблиця 3.1 – SWOT-аналіз Кам'янка-Бузької територіальної громади

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> + зручне географічне та логістичне розміщення громади + значна кількість не використаних земельних ділянок під бізнес + близькість до кордону з Європейським Союзом; + розміщення території у помірному кліматі, що є сприятливою умовою для агробізнесу + родючі ґрунти, + довгі лісосмуги + значна кількість домашніх виробництв + об'єкти комунальної власності, які можна використати під виробничі приміщення (після переобладнання) + політика влади щодо підтримки розвитку бізнесу + багата історико-культурна спадщина, багато унікальних споруд + достатня кількість навчальних закладів та соціально-культурних об'єктів + наявна система поводження з твердими побутовими відходами 	<ul style="list-style-type: none"> - не затверджений новий Генеральний план селища - відсутня інвентаризація земель - відсутність програми підтримки бізнесу; - відсутність ефективної промоції інвестиційних об'єктів - відтік трудових ресурсів з сільського господарства, відсутність умов для молодих спеціалістів - старіння населення - не підведені комунікації - відсутність фінансово-кредитних ресурсів для бізнесу - довгі дозвільні процедури - відсутні кооперативи, не налагоджена система реалізації сільськогосподарської продукції в господарствах - низький рівень екологічного виховання - значне екологічне навантаження спричинене функціонуванням шкідливих підприємств - не використання туристичного потенціалу через занедбаний стан, не облаштований туристичний маршрут - низька матеріально-технічна база підприємств - фізичний знос очисних і каналізаційних мереж
МОЖЛИВОСТІ	ЗАГРОЗИ
<ul style="list-style-type: none"> + бюджетна фінансова підтримка та діяльність міжнародних інвесторів та грантів для реалізації розвиваючих проєктів + можливість перетворення водойм на рекреаційні чи енергогенеруючі об'єкти + продовження пошуку іноземних партнерів та євроінтеграційних процесів + подальший озвиток туристичної галузі та створення туристичного кластеру + забезпечення сприятливого інвестиційного клімату для зовнішнього інвестора + фінансування розвитку дозвілля, спорту та культури + залучення інвестора для розвитку ринку нерухомості та будівництва + реалізація проєктів щодо будівництва та ремонту доріг + інформатизація громади 	<ul style="list-style-type: none"> - військовий стан і продовження війни - нестабільність законодавства та політичної ситуації в Україні, що зменшує довіру інвестора до капіталовкладень - зростання залежності громади від дотацій державного бюджету - згорання реформ або неефективність існуючих - зменшення податкових надходжень до бюджету громади - несприятливе макроекономічне середовище для підприємницької діяльності, втрата робочих місць - зниження купівельної спроможності мешканців через зростання інфляції - погіршення екологічної ситуації

Комплексний план виступає гарантом захисту найцінніших земель, що розміщені на території громади. До таких земель відносяться ділянки природних угідь, які виконують важливі екосистемні функції, об'єкти культурної, археологічної спадщини. Незважаючи на те, що на території України розташовано понад 140 тис. об'єктів культурної спадщини, в переважній більшості вони ніяк не позначені на картах, про них відсутні відомості в кадастрі, та щодо них не встановлено обмежень в використанні земель.

Не визначеними на місцевості та не завжди чіткими є межі об'єктів природно-заповідного фонду, смарагдової та екологічної мереж, що зберігають екосистемні функції значних територій для ефективного захисту живої природи в Україні.

Основне завдання комплексного плану – дані території встановити, виділити їх межі, щоб забезпечити їх від неправильного перерозподілу, тому що не знали про їх належність до природно-заповідного фонду, чи те, що тут є червонокнижні види рослин. Саме тому такі території повинні бути ідентифіковані і встановлені. Деякі офіційні представники громад помилково вважають, що, виділення таких земель, наприклад під ландшафтний парк або заповідник, автоматично означає, що територія втрачається і доходи з неї [11].

3.2. Вдосконалення методичних підходів до просторового планування території територіальної громади

Агрохолдинги з своєю появою посприяли виснажливому землекористуванню, деградації, недотримання сівозмін та зменшення обсягів меліорації. Агрохолдинги на сьогодні в економіці України не мають цінності, не забезпечують дотримання ресурсощадних технологій і отже, мають антисоціальний характер. Також зростання кількості та розширення агрохолдингів призводить до зменшення кількості поголів'я худоби і зменшення кількості внесення органічних добрив. Також проблематичним є питання законодавчої неврегульованості

для вдосконалення земельних відносин, та не вироблена чітка стратегія державної земельної політики. Управління земельними ресурсами має передбачати еколого-економічне регулювання землеустрою з удосконаленням органів управління, організації механізму його проведення, трансформацією економічного механізму землевпорядкування, автоматизацією інформаційного забезпечення [18, с. 92-93].

Побічні ефекти аграрного виробництва позначаються на екосистемах, довгострокова стійкість цієї галузі знаходиться під загрозою. Невеликі землекористувачі селян, на протязі тривалого проміжку часу були основою життєзабезпечення та виробництва продуктів харчування, зараз стикаються з серйозними проблемами деградації ґрунтів, глобалізації продовольчої системи, в коли перевага належить великим за розмірами та високомеханізованим агровиробникам. Значна кількість дрібних фермерських господарств у всьому світі не володіють ні матеріально-технічними засобами, ні можливостями для здійснення трансформацій своїх підприємств. В світовій практиці існують способи вирощування продуктів харчування без великих екологічних витрат за рахунок трансформованих традиційних систем вирощування продукції, і за рахунок альтернативних способів виробництва. Отже, фермерам потрібний новий підхід, що складається з чотирьох основних елементів: 1) методики, що допомагають зусередитися не на виробництві продуктів харчування, а на управлінні земельними ресурсами для забезпечення декількох переваг; 2) використання та запровадження методів, які враховують не тільки прибутковість, але і поживну цінність та враховують шкоду для навколишнього середовища і соціуму; 3) цінової політики, яка врівноважить баланс між потребами споживачів, та виробників.

Деякі дрібні сільські господарства, що мають знання і дуже цінують свою земельну власність, зацікавлені в впровадженні сталого управління земельними ресурсами. Ці господарства відіграють вирішальну роль у забезпеченні

продовольством малих домашніх господарств сільських районів. Перехід від господарської діяльності, зусередженої виключно на виробництво до діяльності, що поєднує кілька цілей одночасно, може дати надію на порятунок багатьом бідним людям. Ресурсозберігаюче сільськогосподарське виробництво може бути високоефективним, часто дає врожаї вищі, ніж традиційні системи. Інтенсифікація агарного виробництва, яку часто звинувачують у екологічних проблемах, сама по собі не є неправильною, але рівень її шкідливості залежить від виду інтенсифікації. Концепція «екологічно правильної інтенсифікації», включаючи, і підходи до використання поживних речовин та боротьби зі шкідниками, привертає все більшу увагу. Високої врожайності можна досягнути і при незначному використанні пестицидів, шкідників можна позбутися через застосування видової різноманітності культур, також для досягнення ефективності сільськогосподарської діяльності не обов'язково вирощувати на великих площах монокультури. Розглянута інтенсифікація здатна допомогти вирішити не тільки проблему продовольчої безпеки, але й проблему скорочення біорізноманіття. Найбільш дієвим чинником екологізації сільськогосподарського землекористування є застосування нетрадиційного землекористування, яке забезпечується: вивченням придатності земель для вирощування тих чи інших культур; впровадженням варіантів землеустрою та здійснення поліпшень земель; складання плану економічної організації нетрадиційного землекористування; планування варіантів розвитку нетрадиційного землекористування; розробка прогнозу економічної ефективності землекористування; рішенням про доцільність організації такого землекористування. Нетрадиційне землекористування – це таке землекористування, в процесі якого організовується екологічнобезпечне, економічно та соціально ефективне використання сільськогосподарських земель як засобу виробництва, який взаємодіє з навколишнім середовищем, і з відносинами власності. Технологічний процес використання землі як засобу виробництва, об'єкта природи, і об'єкта земельних

відносин характеризуються такими сутнісними ознаками та концептуальними засадами розвитку, які розглянуті на рис. 3.1. [24, с. 114-116; 20, с. 114-116].

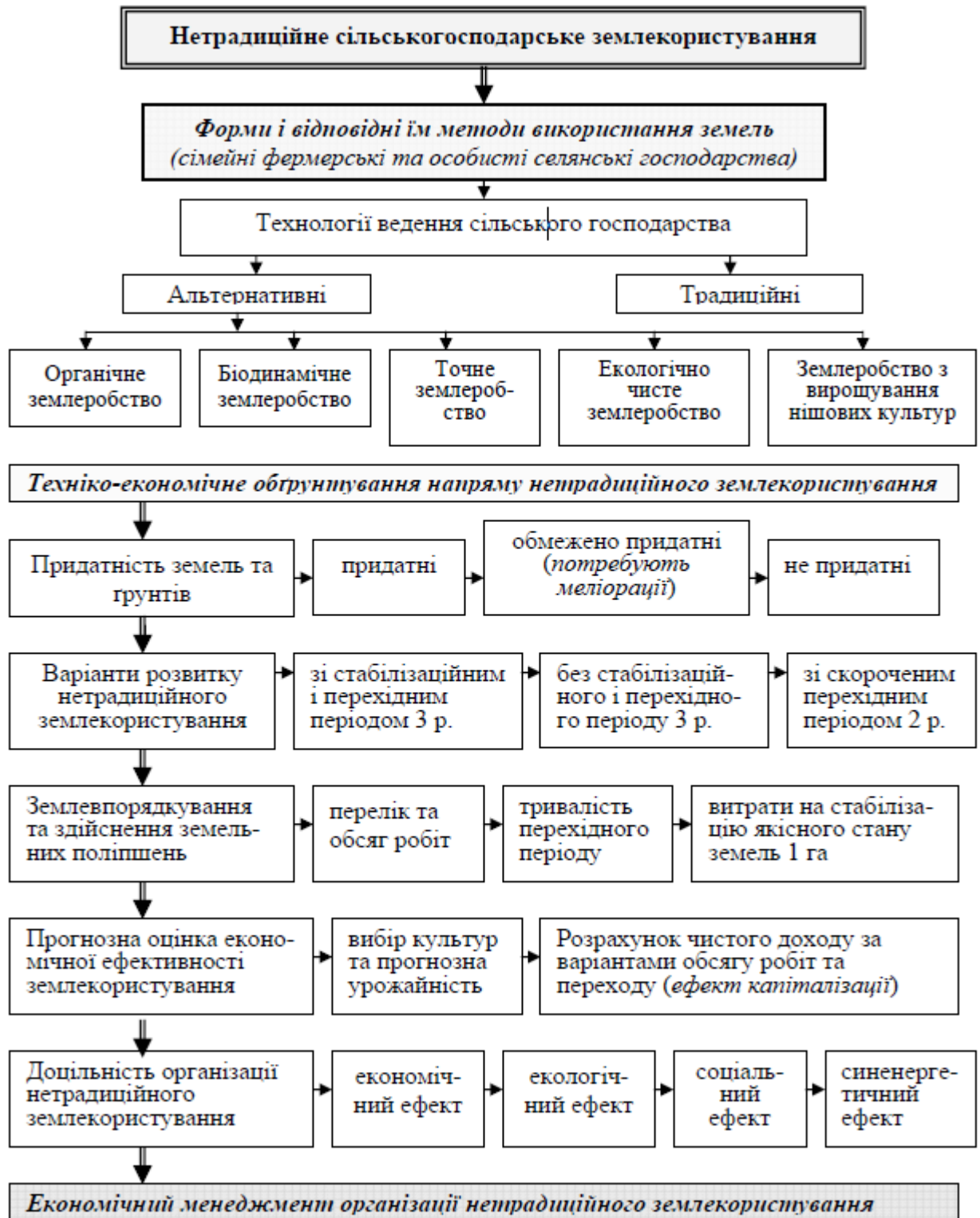

Рисунок 3.1. Концептуальна модель організації нетрадиційного сільськогосподарського землекористування.

Зниження стійкості земельного фонду, зростаючі вимоги екологізації аграрної галузі, зниження родючості ґрунтів, розробка нових підходів до використання земель диктують необхідність зміни парадигми в цілому у сільськогосподарському землекористуванні. На сьогоднішній день в країнах Східної Європи все більше уваги приділяється нетрадиційному землеробству, в більшості органічному. Це продиктовано не лише турботою про довкілля та прибуток, а й піклуванням про власне здоров'я та зростанням рівня світової продовольчої безпеки. При організації сільськогосподарського землекористування необхідно впроваджувати нові інноваційні рішення, які підвищать родючість ґрунтів та забезпечать підвищення вартості землекористування.

Вартість сільськогосподарської землі визначається розміром створеної доданої вартості. При цьому, нетрадиційне сільськогосподарське землекористування варто розглядати в п'ятивимірній системі координат:

- економічній (економічні показники використання земельних ресурсів та ґрунтів);
- технологічній (технологічний рівень використання сільськогосподарських земель);
- соціальній (соціальні інститути землекористування, земельний устрій, право власності на землю);
- екологічній (екологічний стан земель, агроекологічні особливості використання ґрунтів);
- інвестиційній (кількість інвестиційних ресурсів на площу угідь).

Основні фактори нетрадиційного сільськогосподарського землекористування: відтворення родючості ґрунту за рахунок нетрадиційного розуміння сівозміни; раціональне використання законів природи; обмежене використання мінеральних добрив; застосування органічних добрив; диференційована система обробітку ґрунту; екологічна система захисту рослин [20, с. 146-155].

Базовими показниками, які характеризують екологічну збалансованість агроландшафтів та їх стійкість є коефіцієнти антропогенного навантаження та коефіцієнт екологічної стійкості.

Коефіцієнтом екологічної стабільності вважається оцінка впливу складу угідь на екологічну стабільність території, що залежить від сільськогосподарської розораності земель, наявності природних угідь, освоєності і інтенсивності використання угідь, забудови території.

Коефіцієнт екологічної стабільності окремих угідь становить: забудована територія і дороги – 0,00; пасовища – 0,68; лісосмуги – 0,38; рілля – 0,14; городи – 0,50; фруктові сади, чагарники – 0,43; сіножаті – 0,62; ставки і болота природного походження – 0,79; ліси природного походження – 1,00 .

Коефіцієнт екологічної стабільності території землекористування (*Кек.ст.*) розраховується за формулою:

$$Кек.ст. = K_i * H_i / P_i,$$

де P_i – площа угіддя і-го виду;

K_i - коефіцієнт екологічної стабільності угіддя і-го виду.

Якщо значення *Кек.ст.* менше 0,33, то землекористування є екологічно нестабільним, якщо лежить в діапазоні від 0,34 до 0,50, то відноситься до стабільно нестійкої, знаходиться в межах від 0,51 до 0,66, то переходить в межі середньої стабільності, якщо більше 0,67, то територія землекористування є екологічно стабільною.

Розрахований коефіцієнт екологічної стійкості становить $Кек.ст = 0,31$, що свідчить про те, що територія громади є екологічно нестабільна.

Коефіцієнт антропогенного навантаження (*Ка.н.*) характеризує: наскільки великий вплив несе в собі діяльність людини на стан довкілля, в тому числі і на земельні ресурси. Даний коефіцієнт вираховується за формулою:

$$Ка.н. = P * Б / Р,$$

де P – площа земель з відповідним рівнем антропогенного навантаження, га.;

B – бал, відповідної площі з певним рівнем антропогенного навантаження.

Згідно досліджень А.М. Третяка [21], землі промисловості, транспорту, населених пунктів мають 5 балів; орні землі, багаторічні насадження - 4; природні кормові угіддя, залужені балки – 3; лісосмуги, чагарники, ліси, болота, землі під водою – 2; мікрозаповідники – 1 бал.

Коефіцієнт антропогенного навантаження $Ka.n.=3,01$ території громади, що свідчить про середнє антропогенне навантаження.

Рівень інтенсивності використання земельних ресурсів характеризується також такими показниками:

- ступенем розораності;
- ступенем господарського використання землі;
- ступенем меліорованості;
- питомою вагою інтенсивних культур;
- коефіцієнтом повторного використання землі [10, с. 45-46].

При оцінці даних показників слід пам'ятати, що завдяки трансформації земельних угідь і вдосконаленню їх структури, підвищенню питомої ваги площ ріллі, багаторічних насаджень та меліорованих земель у загальній площі, а інтенсивних культур — у структурі посівів, підвищенню коефіцієнта повторного використання землі до оптимальних рівнів можливості с-г підприємства.

Просторове планування є важливим інструментом раціоналізації землекористувань, особливо це стосується сільськогосподарського землекористування, яке має свої особливості. Для просторового планування та організації сільськогосподарських земель використовуються різні підходи. Найбільш поширені - еколого-ландшафтний та агроекологічний підхід. Для апробації підходів щодо просторового планування території сільськогосподарських землекористувань вибрано ТзОВ «Велесів горіх» та агроекологічний підхід до організації використання сільськогос-

сподарських угідь. У ТзОВ «Велесів горіх» переважно вирощуються ягоди, горіхи, плодові дерева і чагарники, також вирощуються овочі, коренеплоди, однорічні і дворічні культури, зерняткові і кісточкові фрукти, пряні, ароматичні і лікарські культури, оптова птова торгівля фруктами й овочами.

Суть агроекологічного підходу полягає в аналізі агроекологічних особливостей території за видами або групами сільськогосподарських рослин та виділення агроекологічно однотонних територій як базис для конструювання агроландшафтів, тобто для здійснення землеустрою [3, с. 40].

Для проектування агротехнічно правильних полів необхідно для початку розглянути агровиробничі групи ґрунтів.

Таблиця 3.2 - Список агровиробничих груп ґрунтів

Шифр агрогруп	Агровиробничі групи ґрунтів	Площа	
		га	%
5б	Дерново-слабопідзолисті глеюваті	13,1	4,1
45г	Темно-сірі опідзолені глеюваті піщані легкосуглинкові	67,5	21,4
49в	Темно-сірі глеюваті супіщані	7,1	2,2
99е	Дернові карбонатні пилувато-важкосуглинкові	98,1	31,1
176г	Дернові опідзолені глеюваті слабощебенюваті легкосуглинкові	130,4	41,2
	Всього земель	316,2	100

За придатністю для вирощування сільськогосподарських культур орні землі поділяються на 3 категорії. Перша категорія (рельєф території 0 – 3°) – це ділянки з ґрунтами придатними для вирощування усіх культур без обмежень. Друга категорія (з ухилом території 3 – 5°) – це землі, ґрунти та умови, яких відповідають вимогам технології вирощування культур. Третя категорія (крутизною 5 – 7°) – це обмежено придатні ділянки землі з ґрунтами, рельєфом та з декількома негативними факторами з усунення недоліків для вирощування культур, потребують ґрунтозахисних та меліоративних заходів.

В результаті аналізу рельєфних та ґрунтових умов можна встановити площі земель придатних під ті чи інші культури, результати записуємо в (табл. 3.3.)

Таблиця 3.3 – Характеристика та можливості використання ділянки

№ поля	Ґрунт	Крутизна схилів	Технологічна група земель	Можливості використання
I	176 г, 99е	2,4°	I	Немає обмежень, інтенсивні культури
II	176г, 99е, 49в	2,5°	I	
III	176г, 49в, 99 е, 45г	1,8°	I	
IV	99е, 45г, 49в	2,9°	I	
V	176г, 99е, 45г, 49в	2,5°	I	
VI	99е, 45г	1,8°	I	
VII	5б, 99е, 45г	2,0	I	

Дані таблиці свідчать, що вся територія, що відведена під польову сівозміну належить до першої технологічної групи земель, що дозволяє вирощувати просапні та інші культури.

Застосування якнайкращого набору культур і дотримання правильних попередників забезпечить високу урожайність, забезпечить позитивний баланс гумусу, перешкодить розмноженню шкідливих організмів [12, с. 160]. На сьогодні, на жаль, агровиробники мало звертають увагу на сівозміни і оптимальний набір культур в них, застосовують лише індустріальні культури, керуючись тенденціями ринку, що ніяк не сприяє збереженню родючості [1, с. 19-23].

Сільськогосподарські угіддя в агровиробництві повинні використовуватися в системі сівозмін. Сівозміна – науково- правильне (обґрунтоване) чергування сільськогосподарських культур на території і в часі. Врожайність культури знижується якщо вона вирощується на одному полі протягом декількох років, накопичуються шкідники та мають сприятливе середовище хвороби, також погіршується структура ґрунту. Такі вимоги мали б забезпечуватися в проектах землеустрою. При розробленні проектів землеустрою щодо еколого-

економічного обґрунтування сівозмін на орендованих землях є проблема з змінами складу угідь, оскільки склад угідь в агроформуванні є важливим показником та відіграє важливе значення щодо еколого-безпечного землекористування. Питання зміни складу сільськогосподарських угідь регулюється Порядком розроблення проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь [15], Земельним Кодексом [7, с. 14-15] та ЗУ «Про землеустрій» [16]. Правильна сівозміна передбачає наявність культур з різних груп рослин, з процесами висівання в різний період, з різними вимогами щодо поживних речовин. При підборі сільськогосподарських культур для освоєння в сівозміні важливо оцінювати кожен культуру відповідно до функцій, які вона може виконувати, а саме: цінність її як товарної культури; кормове значення культури; органічне значення культури; внесення поживного балансу речовин в ґрунт; забезпечення захисту ґрунту від ерозії; боротьба з бур'янами; стійкість до шкідників.

На основі проведеного аналізу просторових умов ТзОВ пропонується запровадження польової сівозміни на масиві рілля, який переданий в оренду для вирощування польових культур.

Польова сівозміна (загальна площа - 316,2 га) з середнім розміром поля 45,2 га:

- 1) однорічні трави;
- 2) озима пшениця;
- 3) картопля;
- 4) кукурудза зерно;
- 5) ріпак;
- 6) гречка;
- 7) ярий ячмінь.

Характеристика запроектованих полів за рівновеликістю приведена в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4. – Характеристика полів за рівновеликістю

№ полів	Площа поля, га	Середній розмір поля, га	Відхилення від середнього розміру поля (+),(-)	
			га	%
I	43,2	45,2	-2,0	-4,6
II	41,2		-4,0	-8,8
III	49,1		+3,9	+8,6
IV	40,7		-4,5	-9,9
V	43,2		-2,0	-4,4
VI	45,2		0	0
VII	53,6		+8,6	+18,6
Всього				0

Поля запроєктовано максимально правильної форми для проведення агротехнічних робіт з допустимими відхиленнями від середнього розміру поля.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Під терміном «охорона навколишнього природного середовища» розуміють поєднання міжнародних, державних та громадських заходів спрямованих на раціональне використання, охорону і відтворення природних ресурсів та на захист природного середовища від забруднення для задоволення інтересів матеріальних і культурних потреб як існуючих так майбутніх поколінь.

Основне завдання раціонального використання природних ресурсів - це збереження та підвищення продуктивності цінності природних ресурсів, забезпечення їх раціонального використання та розширення для виробництва сировини, поліпшення умов життєдіяльності [19].

Сільськогосподарські угіддя району піддаються шкідливому впливу водної ерозії. Цьому сприяють розчленований рельєф місцевості, розораність земель, зливовий характер опадів та порушення їх при розробці покладів корисних копалин. В господарствах не запроваджуються протиерозійні технології, знижуються площі під заліснення, практично не вносяться органічні добрива.

Згідно із “Порядком визначення розмірів і меж водоохоронних зон і режимом ведення господарської діяльності в них”, встановлюється правовий режим для визначення розмірів водоохоронних зон. Водоохоронні зони створюють для сприятливого режиму використання водних об’єктів, попередження їх забруднення та вичерпання, а також для зниження коливань стоку вздовж річок та навколо озер, водосховищ та інших водоймищ.

Прибережні захисні смуги встановлюються вздовж берегів річок і навколо водойм уздовж урізу води шириною: 1) 25 метрів - для малих річок, струмків, та ставків площею менш як 3 га; 2) 100 метрів - для великих річок. Якщо крутизна схилів більша за 3 градуси, то мінімальна ширина прибережної захисної смуги подвоюється [12].

Прибережні захисні смуги - це природоохоронна територія з спеціальним режимом господарської діяльності. У прибережних захисних смугах вздовж річок, навколо водойм забороняється: розорювання земель; зберігання та застосування пестицидів і добрив; зведення літніх таборів для худоби; будівництво різних споруд (крім гідротехнічних, гідрометричних та лінійних) [4].

В умовах інтенсивного сільськогосподарського виробництва з метою збереження ґрунтового покриву і охорони навколишнього середовища агроєкосистеми необхідно формувати на науковій організації сільськогосподарських територій, яка враховує весь комплекс природних умов і факторів землекористування.

Організація території сільськогосподарських підприємств на еколого-ландшафтній основі дасть змогу сільськогосподарським підприємствам значно зменшити втрати родючості ґрунтів, планомірно підвищувати врожайність сільськогосподарських культур. Диференційоване використання земель поліпшить технологічні умови вирощування сільськогосподарських культур.

Значні екологічні проблеми виникають за інтенсивного землекористування з використанням засобів захисту рослин. З одного боку, їх застосування супроводжується підвищенням врожайності культур, стабільністю виробництва, а з другого – чинить потужний хімічний тиск на агрофітоценози. При еколого-орієнтованому землекористуванні повинно бути розумне поєднання агротехнічних, біологічних, хімічних методів захисту рослин.

Водні ресурси використовуються нераціонально, продовжується їх забруднення та виснаження. Також впливають на якість вод скиди незадвільно очищених стічних вод, що пов'язано з невиконанням заходів по досягненню нормативів гранично допустимих скидів.

Проблема вивозу та утилізації побутових відходів в громаді є дуже відчутною. Обслуговування вивозу сміття здійснює підприємство «АВЕ Львів». Власного сміттевого полігону громада не має, частково сміття локалізується на

базі КП «Кам'янкаводоканал». Після трагедії на Грибовицькомусміттєвому полігоні у 2017 році часто виникають сміттєві блокади, внаслідок чого вивіз ТПВ унеможлиблюється, а вулиці потопають у накопиченому смітті. Обсяг викидів забруднюючих шкідливих речовин в атмосферне повітря за 2017 рік склав – 45,467 тис. тонн (на 18,6% більше у порівнянні до 2014), в т.ч. діоксину сірки - 35,4 тис.тонн, оксиду вуглецю - 396 тонн, діоксину азоту - 3,8 тис.тонн. До загальнообласних цей показник становить 44% (перше місце в області).

Основними забруднювачами атмосферного повітря у Кам'янка-Бузькій територіальній громаді є ПАТ «ДТЕК», ТОВ «SWISS-Krono», ТОВ «Агро ЛВ Лімітед» та ТОВ «Еко міт» [17].

Таким чином, можна з впевненістю стверджувати, що стан екології в сільському господарстві є незадовільним. Щоб запобігти екологічній катастрофі в сільському господарстві потрібно: обмежити використання пестицидів і нітратів; вводити передову систему землеробства яка основана на використанні правильних сівозмін, науково-обґрунтованої обробки ґрунту з необхідною кількістю добрив, а також проведення різноманітних заходів, спрямованих на покращення водного режиму ґрунтів. Порушення цих вимог та несприятливі умови призводять до погіршення ґрунту та його структури та розвитку водної й вітрової ерозії. Також потрібно запровадити екологічну освіту населення проводити семінари, тренінги з керівниками сільськогосподарських підприємств, розвивати екологічний рух в Україні шляхом створення різних екологічних організацій.

РОЗДІЛ 5

ОХОРОНА ПРАЦІ

Конституційне право громадян нашої держави на охорону їх життя і здоров'я у процесі трудової діяльності відображено у Законі України "Про охорону праці", прийнятому Верховною Радою України 14 жовтня 1992р. Трудове законодавство регламентується законодавчими актами, основними з яких є Конституція України, Кодекс законів про працю та Закон України "Про охорону праці".

Для сучасних топографо-геодезичних робіт характерним є також вплив на організм людини різних технічних, біологічних та інших факторів. До цього спричиняє застосування машин і механізмів, енергетики, матеріалів і речовин, значні рівні шуму, вібрації, електромеханічного, інфрачервоного ультрафіолетового, іонізуючого випромінювання, а також забрудненість повітря робочої зони.

Невиконання вимог охорони праці та техніки безпеки може призвести до травмування робітників під час навантажень та розвантаження, а також створення аварійних ситуацій під час роботи біля автомобільних доріг.

Особи, які приймаються і зараховуються на роботу в проектно-розвідувальні організації і підприємства, повинні мати спеціальну технічну підготовку, пройти навчання з правил техніки безпеки та охорони праці, здати іспит і отримати допуск на право виконання певних видів проектно-пошукових робіт. Забороняється прийом на роботу в топографічно-геодезичні організації на польові роботи людей, яким не виповнилося 18-ти років.

До виконання проектно-пошукових робіт допускається особи, які пройшли відповідний інструктаж та вивчення правил і безпеки праці та інструктаж на робочому місці по виконанню виробничих завдань. Відмітки вступного інструктажу на робочому місці вносяться в спеціальний журнал.

При проведенні проектно-пошукових робіт зв'язок здійснюватиметься за допомогою телефону, а в польових умовах рацією. Також зв'язок між робітниками бригад при

виконанні робіт може здійснюватись особисто голосом, жестами, прапорцями.

Всі інженерно-технічні працівники при польових роботах забезпечуються спецодягом і спецвзуттям за затвердженими нормативами. Спецодяг повинен бути демаскуючого характеру. Також, виробнича бригада забезпечується аптечкою з повним набором медикаментів, які необхідні при роботі в польових умовах, а робітники бригади при собі повинні мати індивідуальні медикаменти.

Вибір місця проживання інженерно-технічних працівників партії чи бригади проводиться по вказівці керівництва експедиції, бригад, партії. В приміщенні на видному місці повинна бути вивішена інструкція по обслуговуванню нагрівних засобів.

В жарку літню погоду робочий день інженера-геодезиста починається в 6:00 год. Обідня перерва з 11:00-17:00 год. Закінчується робочий день в 21:00 год. Але якщо погода хмарна і температура повітря менше 18 С, то обідню перерву можна зробити з 12:00 до 13:00 год. з метою раціонального використання робочого часу. Повинен дотримуватись режим роботи. Тривалість робочого часу дня становить 7-8 год.

Дуже важливим елементом по забезпеченню гігієни праці є правильна організація режиму харчування при проведенні польових робіт. Своєчасний прийом доброякісної їжі вирішальним чином впливає на працездатність людини та її життєдіяльність. Через це при проведенні польових робіт, дуже важливо завчасно передбачити визначений розпорядок для триразового харчування, час на відпочинок та сон. Інтервал між проміжками вживання їжі, не повинен перевищувати шість годин. По калорійності сніданок повинен бути - 35%, обід - 45%, вечеря-20%. При систематичному недоотриманні організмом калорій, спостерігається виснаження організму з усіма важкими наслідками. При важливих фізичних роботах, добовий раціон на одного працівника повинен містити не менше 4500 калорій. Дуже важливим фактором працездатності, є правильний питний режим. Прийнято вважати, що добова потреба води при нормальних умовах праці, становить приблизно 35 грам на 1 кілограм ваги здорової людини. Потребу у воді можна збільшувати або зменшувати в залежності від конкретних умов. Забороняється пити воду із річок та струмків, на яких вище розміщені населені пункти.

Згідно з п.3.6.2 ПТБ-88 закладка центрів полігонометрії та реперів в ґрунті виконується після рекогностування, яке передбачає їх розташування в найбільш безпечних місцях. До виїзду на місця проведення робіт керівники бригад повинні мати план обстежуваних ділянок із нанесеними мережами комунікації (телефонні та радіолінії, водопроводи, газопроводи та інші комунікації).

Зовнішнє оформлення центрів та реперів, які були закладені в ґрунт, не повинні заважати вільному пересуванню пішоходів і транспорту. Якщо покладу знаків на вказаному на схемі місці перешкоджає електрокабель, роботи терміново припиняються і викликаються працівники електромережі.

До роботи з електронними тахеометрами і світлодальномірами повинні допускатися особи, які пройшли спеціалізовану підготовку і здали іспит з техніки безпеки і технології роботи на приладах. Потрібно дотримуватись особливих правил безпеки при роботі в сиру погоду і необхідно стежити за тим, щоб волога не потрапляла в електричні вузли і блоки приладів.

При виконанні робіт передбачених проектом, виникає необхідність розведення вогнища, що може служити причиною виникнення пожеж. У відповідності з п. 1.7.15, п.1.7.17,п.1.7.18,ПТБ-88 не рекомендується розбивати табір в густих кущах, деревах. В суху погоду такі місця є пожежонебезпечні. Забороняється розводити вогнища в заростях очерету. Площадки для вогнищ повинні бути відокремлені від дерев на відстані не менше 150см, мають бути обкопані канавою, глибиною не менше 15см. За вогнищем потрібно встановити постійний нагляд. Технікою безпеки передбачено наявність в експедиційній бригаді вуглекислотних вогнегасників типу ОУ-5,ОУ-8 та інших засобів.

Забезпечення захисту населення і території у разі загрози та виникнення у надзвичайних ситуацій є одним з найважливіших завдань держави.

Актуальність проблеми забезпечення природно-техногенної безпеки населення і території зумовлена тенденціями зростання втрат людей і шкоди територіям, що спричиняється небезпечними природними явищами, промисловими аваріями і катастрофами. Ризик надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру

невпинно зростає. З метою захисту населення, зменшення втрат та шкоди економіці в разі виникнення надзвичайних ситуацій, має проводитись спеціальний комплекс заходів. Це оповіщення і інформування, спостереження і контроль, укриття в захисних спорудах, евакуаційні заходи, медичний захист, біологічний захист, радіаційний і хімічний захист [13, с. 156].

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Усвідомлення того, що кількість земель у нашому розпорядженні є обмежена та визнання їх значення для людського виживання, розвинуло нову парадигму в громадському дискурсі. Зростання кількості запитань щодо екології і стійкості природних екосистем, кліматичні зміни стали вирішальними факторами для розробки та вдосконалення підходів до використання земель та управління землекористуванням.

Планування землекористування — це не тільки процес оцінки землі, як привабливого об'єкта забудови, шкідлива для агровиробництва, але й встановлення рівня продуктивності землі і вартості інших природних ресурсів. Територіальне планування в Україні – це функція держави, що впливає на розподіл діяльності в перспективі з урахуванням наявних земельних та інших ресурсів. Суть просторово-територіального планування полягає в забезпеченні раціональної організації використання земель та налагодження зв'язку між видами землекористування, збалансованості потреб розвитку, досягнення інших соціально-економічних цілей, також виконує функцію регулювання земельних відносин і розвитку землекористування. Просторове планування землекористування зачіпає всі можливі види використання земель, як наприклад землі, придатні для сільського та лісового господарства, забудови, рекреаційних цілей, землі історико-культурної спадщини, природно-заповідний фонд тощо.

Стан землекористування у Кам'янка-Бузькій громаді піддається серйозним змінам через антропогенний вплив, пов'язаних в більшості із гідромеліоративними та осушувальними. Структура земельного фонду громади значно відрізняється. Найбільшу частку в структурі земельного фонду мають землі сільськогосподарського призначення - 68,87%, забудовані землі становлять 7,66% та ліси займають 19,72%. Забезпеченість земельними ресурсами зменшилася по громаді із 2,91 до 2,18 га на одного землекористувача за останні роки, а

забезпеченість землями на одну особу складає 1,50 га у 2021 році. Землекористування на території Кам'янка-Бузької громади носить інтенсивним характер і потребує контролю за правильним використання земель.

Комплексний план просторового розвитку території територіальної громади розробляється на основі комплексної оцінки території, яка полягає в глибокому аналізі всіх умов та аспектів життєдіяльності, оцінці стану та перспектив використання ресурсів, створює підґрунтя для планових змін в громаді і для прийняття обґрунтованих рішень розвитку території громади. Для розробки комплексного плану спочатку вивчаються умови та опрацьовується вихідна інформація, а потім проводиться SWOT-аналіз стану території територіальної громади. На основі проведеного SWOT-аналізу громади формуються пропозиції та проектні рішення.

Розглянуто поняття просторового планування території, проаналізовано зарубіжний досвід просторового планування території землекористувань. Наведено характеристику просторових територіальних умов Кам'янка-Бузької міської територіальної громади. Для апробації підходів щодо просторового планування території сільськогосподарських землекористувань вибрано ТзОВ «Велесів горіх» та агроекологічний підхід до організації використання сільськогосподарських угідь. На основі проведеного аналізу просторових умов ТзОВ пропонується запровадження польової сівозміни на масиві рілля, який переданий в оренду для вирощування польових культур. Польова сівозміна (загальна площа - 316,2 га) запроектована з середнім розміром поля 45,2 га і має таке чергування культур: 1) однорічні трави; 2) озима пшениця; 3) картопля; 4) кукурудза зерно; 5) ріпак; 6) гречка; 7) ярий ячмінь.

Базовими показниками, які характеризують екологічну збалансованість агроландшафтів та їх стійкість є коефіцієнти антропогенного навантаження та коефіцієнт екологічної стійкості. Розрахований коефіцієнт екологічної стійкості становить $K_{ек.ст} = 0,31$, що свідчить про те, що територія громади є екологічно не-

стабільна. Коефіцієнт антропогенного навантаження території громади становить $K_{a.n.}=3,01$, що свідчить про середнє антропогенне навантаження.

Розроблено розділи з охорони праці та охорони навколишнього природнього середовища.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Андрієнко В. Функції ґрунту в біосфері і суспільстві ніхто й ніщо не замінять: [інтерв'ю з провідним ґрунтознавцем Державного підприємства «Київський науково-дослідний та проектний інститут землеустрою», к. с. н. Віталієм АНДРІЄНКОМ] ; інтерв'ю вів В. Ясиновський \ \ *Землепорядний вісник*. 2016. № 11. С. 18-24.

2. Войтків П.С., Іванов Є.А., Завада Т.А. Сучасний стан землекористування у Кам'янка-Бузькій територіальній громаді Львівської області. Сьомі Сумські наукові географічні читання: збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції (Суми, 14-16 жовтня 2022 р.) [Електронний ресурс] / СумДПУ імені А. С. Макаренка, Сумський відділ Українського географічного товариства; [упорядник Корнус А. О.]. Суми. 2022. 202 с.

3. Гунько Л. А., Дьяченко О. Р. Методологічні підходи до організації території сільськогосподарських підприємств на еколого-ландшафтній основі. *Агросвіт*. 2015. № 12. С. 38-42.

4. Гуторов О. І. Земельно-ресурсний потенціал та проблеми його раціонального використання. Харків, 2002. 69 с.

5. Демешкант Н. А. Екологічна освіта майбутніх фахівців аграрної галузі в університетах Польщі: методичні засади: [монографія] / за ред. Л. Б. Лукінової. – Херсон: Грінь Д. С., 2012. – 492 с.

6. Європейська хартія регіонального планування. 1983.
URL:http://www.coe.int/t/dgap/localdemocracy/cemat/VersionCharte/Charte_bil.pdf

7. Земельний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text8>. (дата звернення 12.12.2022)

8. Інвестиційний паспорт Кам'янка-Бузької територіальної громади. URL: https://rada.info/upload/users_files/04056196/3cb8f7078a60b141e68eb90dcc0fe678.pdf (дата звернення 12.12.2022)

9. Компендіум із Європейського просторового планування.1997.
URL:http://commin.org/upload/Glossaries/European_Glossary/EU_compendium_No_2_8_of_19_97.pdf (дата звернення 09.12.2022 р.)

10. Конспект лекцій з дисципліни «Землеустрій та організація територій».
URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38431/1/zemleustriy.pdf>

11. Мартин А. Нові інструменти та процедури у процесі просторового планування та впорядкування земель. URL: <https://agropolit.com/blog/477-novi-instrumenti-ta-protseduri-u-protsesi-prostorovogo-planuvannya-ta-vporyadkuvannya-zemel> (дата звернення 11.12.2022 р.)

12. Осипчук С. О. Еколого-економічна модель сталого розвитку землекористування України на середньострокову перспективу. *Землеустрій і кадастр*. 2005. № 1. С. 45 – 61.

13. Пістун І. П., Березовецький А. П., Ковальчук Ю. О. Охорона праці в галузі сільського господарства (землевпорядкування, геодезія): навч. посібн. Суми: ВТД « Університетська книга », 2006. 375с.

14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель: Закон України № 711-IX від 17 червня 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/711-20#Text>

15. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення проєктів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь: Наказ Державного агентства земельних ресурсів України від 2.10.2013 р. № 396. URL: <http://zemres.com/2-rizne/55-nakaz-derzhavnogo-agenstva-zemelnikh-resursiv-ukrajini-pro-zatverdzhennya-metodichnikh-rekomendatsij-shchodo-rozroblennya-proektiv-zemleustroyu-shcho-zabezpechuyut-ekologo-ekonomichne-obgrunt>

16. Про землеустрій : Закон України від 22.05.2003 № 858-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. С. 282.

17. Стратегія розвитку Кам'янка-Бузької ОТГ на 2019-2025. URL: <https://kbrmr.gov.ua/strategiya-rozvitku-kam%E2%80%99yankabuzkoi-otg-na-20182022-rr-1521789961/>

18. Ступень М., Богіра М., Ступень О., Рижок З. Екологічні пріоритети використання земель сільськогосподарського призначення в Україні. С. 90-95.

19. Ступень Р. М., Дудич Г. М., Дудич Л. В. Землеустрій: організація та впорядкування сільськогосподарських угідь: навч. посіб./ Львів. нац. аграр. ун-т. Львів: «Галицька видавнича спілка», 2020. 243 с.

20. Територіально-просторове планування землекористування: навч. посібник. За заг. ред. професора А.М. Третяка. Третяк А.М., Третяк В.М., Прядка Т.М., Третяк Н.А. Біла Церква: «ТОВ «Білоцерківдрук», 2022. 168 с.

21. Третяк А. М., Другак В. М., Калганова І. Г. Землевпорядне проектування: впорядкування існуючих землеволодінь і землекористувань та їх угідь.

22. Третяк А. М. Землевпорядне проектування: упорядкування існуючих сільськогосподарських землеволодінь та землекористувань та їх угідь / А.М. Третяк, Другак В.М., І.Г. Колганова. – К. Держкомзем України. 2009. – 210 с.

23. Третяк А.М., Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2015 році. розділ 6. Земельні ресурси і ґрунти / А.М. Третяк. – К.: Міністерство екології та природних ресурсів України, ФОП Грінь Д.С. – 2017. – 308 с.

24. Третяк А. М. Територіально-просторове планування: базові засади теорії, методології, практики: монографія / А.М. Третяк, В.М. Третяк, Т.М. Прядка; Н.А. Третяк, [за заг. ред. А.М. Третяка]. Біла Церква: «ТОВ «Білоцерківдрук», 2021. 142 с.

25. Третяк А. М., Третяк В. М., Прядка Т. М., Скляр Ю. Л., Капінос Н. О. Територіально-просторове планування використання земель в Україні: понятійний базис у контексті безпеки життєдіяльності людей. Агросвіт. 2021. № 15. С. 3-13.

26. Як розробити комплексний план громади: посібник для професіоналів.
Київ-2022. 133 с.